

ובהלך-הנפש. התצלומים-בפרוזה שלו הם אינטימיים, לקוחים ברובם מסביבה מצומצמת מאוד הידועה לו יפה. על כן דומה כי השם „לישראלים בלבד“ אינו מתאים כאן, שכן „ישראלים“ אינם דווקא צברים בני הורים זעיר-בורגנים-בעלי-גיטות-סוציאליסטיות שה-גיעו לכאן מרוסיה בשנות כרז'וכך וקבעו מושבם לבסוף בשכונה מסוימת בצפון-תל-אביב. אם לאלה נתכוון המחבר בשם הצנוע היה עליו לקרוא לספרו „לבני שכונתי בלבד“. אלא שצניעות זו אינה במקומה, לפי שאתן אסוציאציות המצחיקות רק את חברי הקלוב האקסקלוזיבי, הקרוי ז'רגונית „משל-נו“, פוזרות אמנם בספר פה-ושם אך הן בטלות-בששים בתוך ההומור האמיתי שיש-ראלים ולא-ישראלים טובי-טעם עשויים ליהי-נות ממנו במידה שווה.

הטובים שבקובץ הם סיפורי „ארוץ ואני“ — מעין „סיפורי שכונה“ שנכנסו בזמן האחרון לאופנה, ואין זה גורע מחינם כל עוד הם אמת — והטוב שבהם הוא „פגישה עם חיליק“: דמותו האוניברסלית של הפרובינציאלי השואף אל הנשגב, האהובה עלינו עוד מימי טארטארן איש-טאראקון, נמסרת כאן בנאמנות, בחן, בהומור עם משהו נוסטלגיה. המשך ישר כמעט ל„ארוץ ואני“ הוא „זבולון ורוחמה“: נערי השכונה הפרובינציאלית, שבגרו והצליחו לשמור על ייחודם הפרובינציאלי בלידה בתוך הכרך הגדול נפגשים יחד אתם. ליד זבולון ורוחמה נפגשים לנו חבריהם וידידיהם, שנעשו עורכי-דין, קציני-צבא קבע, אנשי „החוג הנוצץ“ ועקריות-בית, שמחמת צוקי-העתים הן חרדות על החסכונות (אך לעולם לא על פת-הלחם של מחר) ומתלבטות בבניית „אינלי-מה-ללבוש“. הדור השלישי, צברים בני צברים, אף הם כאן. עיקר כשרם של פירות-הילולים אלה הוא בחידושי-לשון מעשה-חברמן וחזקה עליהם שלא ירחיקו ו„ימשיכו“...

ב„איך הם מדברים“ יש מעט מן הפגישה עם הרחוב, גם כאן רוב המשתתפים הם „משל-נו“: צברים, סנובים מתאנגלים, קציני צבא קבע, זעיר-בורגנים, ספרנים קטנים וטרופר-ליטני אחד, לרפואה, התוהה על זרות המב-טא ההוגרי ויותר אינו אומר מאומה לפי-

מסורת ומקומו אך בין דפיו של ספרי-התנ"ך עצמו; ואילו תרגומו העברי של „אנהלי“ כמו משיבהו למכורתו הלשונית, חרף חי-לופם של מדבריות צין ופארן בטונדרות סיביריה ובטאיגותיה. אכן, מי שבקיאאות בשפת התנ"ך, בסגנונו ובמיקצבו עולה על ידיעתו את הפרטים שבספר, עלול, למשמע פרקים מסוימים ב„אנהלי“, להתפתות לשא-לה: הבספר ישעיהו קוראים כאן לפנינו, אם ביחזקאל?

אפילו אין עולמו של „אנהלי“ — לא זה הגיאוגרפי, לא זה ההיסטורי ולא זה הרוח-ני — קרוב לעולם-חוויותיו של הקורא הישר-ראלי בן-ימינו, מלאכה זו של יצירת כלי דמוי-מקור לתוכן ספרותי בעל-ערך די בה כדי להצדיק את הופעת התרגום. מלאכתו של המתרגם, דניאל לייבל, ראויה היתה ללבוש הנאה בו הלבשיטה, כדרכה, הוצאת ספרי-תרשיש.

ת. ה.

לישראלים בלבד

„סיפורים וסאטירות“ נכתב בשער הספר. דומה לא דייקן המו"לים הפעם. ברשימותיו של טבת יש הרבה הומור — ואין הן סאטיר-רות. יש בהן כשרון ויכולת כתיבה — ואין הן סיפורים דווקא. על דרך הדימוי אפשר לאמור כי טבת מוכם כצלם מוכשר, אחד מאלה שאינם נחפזים ללחוץ על כפתור המצ-למה מעשה-ההדיוט אלא בוררים את הזווית הנכונה, מחשבים את הרקע המתאים, שמים לב לכך שהאנשים לא יחייכו חיוך מלאכותי ולא יתאבנו לפני המצלמה אלא יהיו טב-עיים כמו בחיים. התמונות שלו פעמים תהינה גרוטסקיות, פעמים ריאליסטיות, אך לעולם נמצא בהן משמעות ואווירה. עיקר כוחו של ש. ט. הוא בעין החדה, בהומור

* יוליוס סלוצקי; „אנהלי“; תירגם מפר-לנית: דניאל לייבל; ספרי תרשיש, ירושלים, 1961; ס"ב עמ'.

** שבתאי טבת: לישראלים בלבד; ציורים: שמואל כץ; הוצאת מסדה, בת. 200 עמ'.

פוגשים כשפרקדמן ארוך למדי מפריד בין עיסוקם בעסקיהם הרגילים לבין תקופת מאבקם, החייתי כמעט, להיאחזו בעולם הזה, הנתון במלחמה מחרידה, וגיבורים אלה, הנראים כאילו הסתגלו למציאות הנורמלית, שרויים דרך־כלל במצבו של העיור, שאם גם אולף להיעזר בחושי השונים לצורך אחיזה של ממש בעולמם של הפיכחים, אינו מצליח בכך. רישומם של מאורעות שעברו עליהם מפריע להם בנסיון היאחזותם זה.

דומה שנסיונו של אפלפלד הוא אצלנו הנסיגה יון האמנותי הראשון להיתלות בנושא זה שאינו מסתיים בכשלון. אפלפלד הצליח בעיני צוב גופם הנפשי של גיבוריו, כשגם תיאור עיסוקיהם והווי היומיום שלהם הוא מהימן. הוא לא הסתחרר מהעושר ה"פולקלוריסטי" שבהוויתם של נהגים ושל קצבים, ולא התפחד לגיתוחים פסבדו־פסיכואנליטיים בעסקן בתהפוכות נפשם. אפלפלד מפליא באיפוק, הוא אינו סוטה, בתיאוריו ובהווית סיפור־המעשה, מן האווירה והמגמה שקבע לסיפוריו, ואינו מפליג לרבידילשון קדומים ולחיפוש אחר מלים יחידאיות וגיבים גנרזים, שעיקר תכליתם לפרק את התיאור לשברי פרטים ותחושות. אוצר־מליו פשוט לכאורה, ומטען המשמעות הרב של משפטיו הוא פרי שקידתו על הרייתמוס המיוחד של כל אחד מהם.

הופעתו של אפלפלד היא בעלת חשיבות בתקופה זו שבה מספרים ריאליסטיים אינם מצליחים לחרוג מתיאור האני הביוגרפי שלהם ואחרים מנסים לסגל להם כלים שאר לים מספרות המערב, על־הרוב ללא הצלחה.

א. ז.

החטא וענשו

קרוב למאה שנה חלפו מאז הופעת "החטא וענשו" (1866). רומן זה הוא אחד מארבע היצירות שהקנו לקלסיקן הרוסי הגדול, בן המאה התשע־עשרה, את עיקר תהילתו העולמית, לצד "אידיוט", "רשימות מבית־המוות", וכמובן — "האחים קאראמאזוב".

תרגומו של ולופובסקי ל"החטא וענשו" אינו תרגום ראשון לעברית. קדם לו, כנראה, תר-

ג. שעה. בני שכונות אחרות, דרומיות ללא ספק, באו לידי ביטוי חביב ומרפרף ב"השור דד הזעיר" ולידי ביטוי יומרני יותר, ומוציא לח פחות, ב"אליזעם העצוב". נקווה שיחזור טבת פעם לנושא זה בצורה בשלה יותר. בבירוקרטיה ובשחיתות אנו פוגשים במדור־רים "האיגרת והמהומה" ו"מחברת ישראל־לית". למרות ההומור והכשרון שיש כאן ללא ספק, אין באותם סיפורים־רשימות שבי־מדורים אלה ייחוד רב, והם נופלים מקוד־מיהם.

ד. ג.

עשן

גיבוריו הישראליים של קובץ־סיפורים זה נמנים על בעלי אומנויות שמעצם טבען הן מחייבות את האדם לחיוניות ולהיאחזות בעור־לם הזה, בין אם הגיבור הנו קצב או סוחר, מורה או נהג־מונית. גיבוריו הפועלים במזרח־אירופה נמנים על אותה שכבת תחתית שבאוכלוסיה היהודית, שסופרים שמאסו ברונחיות היתירה שפשתה כביכול ביהדות הרבו לתארה. גיבורים אלה (להוציא את המורה, ב"פיצויים"), שמתענם האינטלקטואלי דל וכשרם למסור לעצמם דינו־וחשבון על המת־הווה סביבם ובתוכם הוא אפסי, אינם נעים במסלול ה"נורמלי" של בני מעמדם. בהת־נהגותם, בתגובותיהם ובמושגיהם הוטבע רישומם המבעית של מאורעות מלחמת־העולם השניה וחוויותיה.

אפלפלד אינו מתאר את אשר אירע לגיבור־ריו בזמן המלחמה (להוציא אולי את הסיפור "שלושה"), אין הוא מנסה להתמודד עם התרחשויות שעצמת טירוף אינה ניתנת להמחשה, רק צלן הסייטי של התרחשויות וחוויות אלו מלווה (על־הרוב במעורפל) את גיבוריו. הסיפורים שמקומם באירופה מתרחשים ב"יום הראשון" שלאחר המלחמה, גיבוריהם דומים בתגובותיהם ובמעשיהם לפיכחים שהוצאו מכלא אפל והם מגששים באור. בגיבוריו הישראליים של אפלפלד אנו

* אהרן אפלפלד: עשן (סיפורים); הוצאת "עכשיו", 1962; 136 עמ'.